

॥ तैत्तिरीय आरण्यकम् ॥

॥ दशमः प्रश्नः — महानारायणोपनिषत् ॥

ॐ सह नाववतु। सह नौ भुनक्तु। सह वीर्यं करवावहे।
तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहे। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ अम्भस्य पारे ॥

अम्भस्य पारे भुवनस्य मध्ये नाकस्य पृष्ठे महतो महीयान्।
शुक्रेण ज्योतींषि समनुप्रविष्टः प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः॥
यस्मिन्निदं सं च विचैति सर्वं यस्मिन्देवा अधि विश्वे
निषेदुः। तदेव भूतं तदु भव्यमा इदं तदक्षरे परमे व्योमन्॥
येनाऽऽवृतं खं च दिवं महीं च येनाऽऽदित्यस्तपति तेजसा
भ्राजसा च। यमन्तः समुद्रे कवयो वयन्ति यदक्षरे परमे
प्रजाः॥ यतः प्रसूता जगतः प्रसूती तोयेन जीवान् व्यसंसर्ज
भूम्याम्। यदोषधीभिः पुरुषान्पशूँश्च विवेश भूतानि चराचराणि॥
अतः परं नान्यदणीयसं हि परात्परं यन्महतो महान्तम्।
यदेकमव्यक्तमनन्तरूपं विश्वं पुराणं तमसः परंस्तात्॥१॥

तदेव तं तदु सत्यमाहुस्तदेव ब्रह्म परमं कवीनाम्।
इष्टापूर्तं बहुधा जातं जायमानं विश्वं बिभर्ति भुवनस्य नाभिः॥
तदेवाग्निस्तद्वायुस्तत्सूर्यस्तदु चन्द्रमाः। तदेव शुक्रममृतं तद्ब्रह्म

तदापः स प्रजापतिः॥ सर्वे निमेषा जज्ञिरे विद्युतः पुरुषादधि।
कला मुहूर्ताः काष्ठाश्चाहोरात्राश्च सर्वशः॥ अर्धमासा मासा ऋतवः
संवत्सरश्च कल्पन्ताम्। स आपः प्रदुधे उभे इमे अन्तरिक्षमथो
सुवः॥ नैनमूर्ध्वं न तिर्यश्चं न मध्ये परिजग्रभत्। न तस्येशे कश्चन
तस्य नाम महद्यशः॥२॥

न सन्दृशे तिष्ठति रूपमस्य न चक्षुषा पश्यति कश्चनैनम्।
हृदा मनीषा मनसाऽभिकृत्तो य एनं विदुरमृतास्ते भवन्ति॥
अद्भ्यः सम्भूतो हिरण्यगर्भ इत्यष्टौ॥ एष हि देवः प्रदिशोऽनु
सर्वाः पूर्वो हि जातः स उ गर्भे अन्तः। स विजायमानः स
जनिष्यमाणः प्रत्यङ्मुखोऽस्तिष्ठति विश्वतोमुखः॥ विश्वतश्चक्षुरुत
विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त उत विश्वतस्पात्। सं बाहुभ्यां नमति सं
पतत्रैर्द्यावापृथिवी जनयन्देव एकैः॥ वेनस्तत्पश्यन्विश्वा भुवनानि
विद्वान् यत्र विश्वं भवत्येकनीलम्। यस्मिन्निदं सं च विचैकं
स ओतः प्रोतश्च विभुः प्रजासु। प्र तद्वोचे अमृतं नु विद्वान्गन्धर्वो
नाम निहितं गुहासु॥३॥

त्रीणि पदा निहिता गुहासु यस्तद्वेदं सवितुः पिताऽसत्।
स नो बन्धुर्जनिता स विधाता धामानि वेद भुवनानि विश्वा।
यत्र देवा अमृतमानशानास्तृतीये धामान्यभ्यैरयन्त। परि
द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः परि लोकान् परि दिशः परि सुवः।
ऋतस्य तन्तुं विततं विचृत्य तदपश्यत्तदभवत् प्रजासु। परीत्य

लो॒कान्प॒रीत्य॑ भू॒तानि॑ प॒रीत्य॑ सर्वाः प्र॒दिशो॑ दि॒शश्च॑। प्र॒जाप॑तिः
प्रथ॑म॒जा ऋ॒तस्याऽऽत्मा॑नाऽऽत्मा॑नम॒भिसम्ब॑भूव। स॒दस॑स्पतिमद्भु॒तं
प्रि॒यमिन्द्र॑स्य॒ काम्य॑म्। स॒नि॑ मे॒धाम॑यासिषम्। उ॒द्दी॑प्यस्व
जा॒तवे॒दोऽप॒घ्नन्नि॑र्ऋ॒तिं म॑म॥४॥

प॒शूँश्च॑ म॒ह्यमा॑व॒ह जी॒वनं॑ च॒ दिशो॑ दि॒श। मा नो॑
हि॒ःसी॒ज्जा॒तवे॒दो गाम॑श्च॒ पुरु॑षं जग॑त्। अ॒बिभ्र॑द॒ग्न आ॒ग॒हि श्रि॒या
मा॒ परि॑पातय।

॥ गायत्रीमन्त्राः ॥

पुरु॑षस्य वि॒द्म स॒हस्रा॑क्षस्य॒ महा॑दे॒वस्य॑ धीम॒हि। तन्नो॑ रु॒द्रः
प्र॒चोद॑यात्। तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ म॒हादे॒वाय॑ धीम॒हि। तन्नो॑ रु॒द्रः
प्र॒चोद॑यात्। तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ व॒क्रतु॑ण्डाय॒ धीम॒हि। तन्नो॑ द॒न्तिः
प्र॒चोद॑यात्। तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ च॒क्रतु॑ण्डाय॒ धीम॒हि॥५॥

तन्नो॑ न॒न्दिः प्र॒चोद॑यात्। तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ म॒हासे॒नाय॑ धीम॒हि।
तन्नः॑ ष॒ण्मुखः॑ प्र॒चोद॑यात्। तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ सु॒वर्ण॑प॒क्षाय॑ धीम॒हि।
तन्नो॑ ग॒रुडः॑ प्र॒चोद॑यात्। वे॒दा॒त्म॒नाय॑ वि॒द्महे॑ हि॒र॒ण्य॒ग॒र्भाय॑ धीम॒हि।
तन्नो॑ ब्र॒ह्म प्र॒चोद॑यात्। ना॒रा॒य॒णाय॑ वि॒द्महे॑ वा॒सुदे॒वाय॑ धीम॒हि। तन्नो॑
विष्णुः॑ प्र॒चोद॑यात्। व॒ज्र॒न॒खाय॑ वि॒द्महे॑ ती॒क्ष्ण॑द॒ष्ट्राय॑ धीम॒हि॥६॥

तन्नो॑ ना॒र॒सि॒ंहः प्र॒चोद॑यात्। भा॒स्क॒राय॑ वि॒द्महे॑ म॒हद्यु॑ति॒क॒राय॑
धीम॒हि। तन्नो॑ आ॒दि॒त्यः प्र॒चोद॑यात्। वै॒श्वान॒राय॑ वि॒द्महे॑ ला॒ली॒लाय॑
धीम॒हि। तन्नो॑ अ॒ग्निः प्र॒चोद॑यात्। का॒त्या॒य॒नाय॑ वि॒द्महे॑ क॒न्यकु॑मा॒रि॑

धीमहि। तन्नो दुर्गिः प्रचोदयात्।

॥ दूर्वासूक्तम् ॥

स॒हस्र॑पर॒मा दे॒वी श॒तमू॑ला श॒ताङ्कु॑रा। सर्व॑ ह॒रतु॑ मे पा॒पं दूर्वा॑
दुःस्व॑प्न॒नाश॑नी। काण्डा॑त्काण्डात् प्र॒रोह॑न्ती॒ परु॑षः परुषः परि॑॥७॥

ए॒वानो॑ दूर्वे॒ प्रत॑नु स॒हस्रे॑ण श॒तेन॑ च। या श॒तेन॑ प्र॒तनो॑षि
स॒हस्रे॑ण वि॒रोह॑सि। तस्या॑स्ते दे॒वीष्टके॑ वि॒धेम॑ ह॒विषा॑ व॒यम्।
अश्व॑क्रान्ते रथ॑क्रान्ते वि॒ष्णुक्रान्ते॑ व॒सुन्ध॑रा। शिरसा॑ धारयिष्यामि
र॒क्षस्व॑ मा॑ पदे॒ पदे॑।

॥ मृत्तिकासूक्तम् ॥

भूमि॑र्धेनु॒र्धर॑णी लो॒कधा॑रिणी। उ॒द्धृता॑ऽसि व॒राहे॑ण कृ॒ष्णेन॑
श॒तबा॑हुना। मृ॒त्तिके॑ ह॒न मे पा॒पं य॒न्मया॑ दु॒ष्कृतं॑ कृतम्। मृ॒त्तिके॑
ब्रह्म॑दत्ताऽसि का॒श्यपे॑नाभि॒मन्त्रि॑ता। मृ॒त्तिके॑ देहि॑ मे पु॒ष्टिं त्वयि॑
सर्वं॑ प्र॒तिष्ठि॑तम्॥८॥

मृ॒त्तिके॑ प्र॒तिष्ठि॑ते स॒र्वं त॒न्मे निर्णु॑द मृ॒त्तिके॑। तया॑ ह॒तेन॑ पा॒पेन॑
ग॒च्छामि॑ प॒रमा॑ गतिम्।

॥ शत्रुजयमन्त्राः ॥

यत॑ इन्द्र॒ भया॑महे ततो॑ नो॒ अभयं॑ कृधि। मघ॑वन्धु॒ग्धि तव॑
तन्न॑ ऊ॒तये॑ वि॒द्विषो॑ वि॒मृधो॑ जहि। स्व॒स्ति॒दा वि॒शस्पति॑र्वृ॒त्रहा॑

विमृधौ वशी। वृषेन्द्रः पुर एतु नः स्वस्तिदा अभयङ्कुरः। स्वस्ति
 न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो
 अरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु। आपान्तमन्युस्तृपलंप्रभर्मा
 धुनिः शिमीवाञ्छरुमाः ऋजीषी। सोमो विश्वान्यतसावनानि
 नार्वागिन्द्रं प्रतिमानानिदेभुः॥९॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचो वेन आवः।
 सबुधिया उपमा अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसतश्च विवः।
 स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षरा निवेशनी। यच्छानः शर्म सप्रथाः।
 गन्धद्वारां दुराधरूपां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीः सर्वभूतानां
 तामिहोपह्वये श्रियम्। श्रीर्मे भजतु। अलक्ष्मीर्मे नश्यतु। विष्णुमुखा
 वै देवाश्छन्दोभिरिमाल्लोकाननपजय्यमभ्यजयन्। महाः इन्द्रो
 वज्रबाहुः षोडशी शर्म यच्छतु॥१०॥

स्वस्ति नो मघवा करोतु हन्तु पाप्मानं योऽस्मान् द्वेष्टि।
 सोमानः स्वरणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते। कक्षीवन्तं य औशिजम्।
 शरीरं यज्ञशमलं कुसीदं तस्मिन्सीदतु योऽस्मान् द्वेष्टि। चरणं
 पवित्रं विततं पुराणं येन पूतस्तरति दुष्कृतानि। तेन पवित्रेण शुद्धेन
 पूता अति पाप्मानमरातिं तरेम। सजोषा इन्द्र सगणो मरुद्भिः
 सोमं पिब वृत्रहञ्छूर विद्वान्। जहि शत्रूँ रप मृधो नुदस्वाथाभयं
 कृणुहि विश्वतो नः। सुमित्रा न आप ओषधयः सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै

भूयासुर्योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः। आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता
न ऊर्जे दधातन॥११॥

महेरणां चक्षसे। यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः।
उशतीरिव मातरः। तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथा।
आपो जनयथा च नः।

॥ अघमर्षणसूक्तम् ॥

हिरण्यशृङ्गं वरुणं प्रपद्ये तीर्थं मे देहि याचितः। यन्मया
भुक्तमसाधूनां पापेभ्यश्च प्रतिग्रहः। यन्मे मनसा वाचा कर्मणा वा
दुष्कृतं कृतम्। तन्न इन्द्रो वरुणो बृहस्पतिः सविता च पुनन्तु पुनः
पुनः। नमोऽग्नयेऽप्सुमते नम इन्द्राय नमो वरुणाय नमो वारुण्यै
नमोऽद्भ्यः॥१२॥

यदपां क्रूरं यदमेध्यं यदशान्तं तदपगच्छतात्। अत्याशनादती-
पानाद्यच्च उग्रात् प्रतिग्रहात्। तन्नो वरुणो राजा पाणिना
ह्यवमर्शतु। सौहमपापो विरजो निर्मुक्तो मुक्तकिल्बिषः।
नाकस्य पृष्ठमारुह्य गच्छेद्ब्रह्मसलोकताम्। यश्चाप्सु वरुणः स
पुनात्वघमर्षणः। इमं मे गङ्गे यमुने सरस्वति शुतुद्रि स्तोमं
सचता परुष्ण्या। असिक्रिया मरुद्वृधे वितस्तयाऽऽर्जीकीये
शृणुह्या सुषोमया। ऋतं च सत्यं चाभीद्धात्तपसोऽध्यजायत। ततो
रात्रिरजायत् ततः समुद्रो अर्णवः॥१३॥

समुद्रादर्णवाधिं संवत्सरो अजायत। अहोरात्राणि
विदधद्विश्वस्य मिषतो वशी। सूर्याचन्द्रमसौ धाता यथापूर्वमकल्प-
यत्। दिवं च पृथिवीं चान्तरिक्षमथो सुवः। यत्पृथिव्या५ रजः
स्वमान्तरिक्षे विरोदसी। इमा५स्तदापो वरुणः पुनात्वधमर्षणः।
पुनन्तु वसवः पुनातु वरुणः पुनात्वधमर्षणः। एष भूतस्य मध्ये
भुवनस्य गोप्ता। एष पुण्यकृतां लोकानेष मृत्योर्हिरण्मयम्।
द्यावापृथिव्योर्हिरण्मय५ स५श्रित५ सुवः॥१४॥

स नः सुवः स५शिशधि। आर्द्रं ज्वलति ज्योतिरहमस्मि।
ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि। योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। अहमस्मि
ब्रह्माहमस्मि। अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा॥। अकार्यकार्यवकीर्णी
स्तेनो भ्रूणहा गुरुतल्पगः। वरुणोऽपामधमर्षणस्तस्मात्पापात्
प्रमुच्यते। रजो भूमिस्त्वमा५ रोदयस्व प्रवदन्ति धीराः।
आक्रान्त्समुद्रः प्रथमे विधर्मं जनयन्म्रजा भुवनस्य राजा। वृषां
पवित्रे अधि सानो अव्यै बृहत्सोमो वावृधे सुवान इन्दुः॥१५॥

[१]

॥ दुर्गासूक्तम् ॥

जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो निजहाति वेदः। स नः
पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरिताऽत्यग्निः। तामग्निवर्णां
तपसा ज्वलन्तीं वैरोचनीं कर्मफलेषु जुष्टाम्। दुर्गां देवी५

शरणम॒हं प्रप॑द्ये सु॒तर॑सि तर॒से नमः॑ । अ॒ग्ने त्वं पा॑रया॒ नव्यो॑
 अ॒स्मान्ध॒स्वस्ति॑भि॒रति॑ दु॒र्गाणि॑ वि॒श्वा । पू॒श्च पृ॒थ्वी ब॑हु॒ला न॑ उ॒र्वी
 भवा॑ तो॒काय॑ तन॑याय॒ शं योः । वि॒श्वा॑नि नो दु॒र्गहा॑ जा॒तवे॑दः सिन्धुं
 न ना॒वा दु॑रि॒ताति॑ प॒र्षि । अ॒ग्ने अ॒त्रिव॒न्मन॑सा गृ॒णानो॑ऽस्माकं
 बो॒ध्यवि॑ता त॒नूना॑म् । पृ॒तना॑जित॒ः सह॑मानम॒ग्निमु॒ग्रं हु॑वेम
 पर॒माथ्स॒धस्था॑त् । स नः॑ प॒र्षद॑ति दु॒र्गाणि॑ वि॒श्वा क्षा॑म॒द्देवो॑ अति॑
 दु॒रिता॑ऽत्य॒ग्निः । प्र॒तोषि॑ क॒मीड्यो॑ अध्व॒रेषु॑ स॒नाच्च॑ होता॒ नव्य॑श्च
 स॒त्सि । स्वा॒श्चा॒ग्ने त॒नुवं॑ पि॒प्रय॑स्वा॒स्मभ्य॑ च॒ सौभ॑ग॒माय॑जस्व ।
 गोभि॑र्जु॒ष्टम॑युजो॒ निषि॑क्तं तवे॒न्द्र वि॒ष्णोर॑नु॒सञ्चरे॑म । नाक॑स्य
 पृ॒ष्ठम॑भि॒ संव॑सानो॒ वैष्ण॑वीं लो॒क इ॒ह मा॑दयन्ताम् ॥ १६ ॥

[२]

॥ व्याहृतिहोमन्त्राः ॥

भूर॑न्नम॒ग्नये॑ पृथि॒व्यै स्वा॒हा भुवो॑ऽन्नं वा॒यवे॑ऽन्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑
 सुव॑र॒न्नमा॑दि॒त्याय॑ दि॒वे स्वा॒हा भूर्भुवः॑ सुव॑र॒न्नं च॒न्द्रम॑से दि॒ग्भ्यः
 स्वा॒हा नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑ भूर्भुवः॑ सुव॑र॒न्नमो॑म् ॥ १७ ॥

[३]

भूर॑ग्नये॑ पृथि॒व्यै स्वा॒हा भुवो॑ वा॒यवे॑ऽन्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑
 सुव॑रादि॒त्याय॑ दि॒वे स्वा॒हा भूर्भुवः॑ सुव॑श्च॒न्द्रम॑से दि॒ग्भ्यः स्वा॒हा
 नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑ भूर्भुवः॑ सुव॑र॒न्न ओम् ॥ १८ ॥

[४]

भूर॒ग्रये॑ च पृथि॒व्यै च॑ मह॒ते च॒ स्वाहा॒ भुवो॑ वा॒यवे॑ चा॒न्तरि॑क्षाय
च मह॒ते च॒ स्वाहा॒ सुव॑रादि॒त्याय॑ च दि॒वे च॑ मह॒ते च॒ स्वाहा॒ भूर्भुवः॑
सुव॑श्च॒न्द्रम॑से च॒ नक्ष॑त्रेभ्यश्च दि॒ग्भ्यश्च॑ मह॒ते च॒ स्वाहा॒ नमो॑ दे॒वेभ्यः॑
स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑ भूर्भुवः॑ सुव॑र्मह॒रोम्॥१९॥

[५]

॥ ज्ञानप्राप्त्यर्थहोममन्त्राः ॥

पाहि॑ नो अ॒ग्न ए॒नसे॑ स्वा॒हा। पाहि॑ नो वि॒श्ववे॑द॒से स्वा॒हा।
यज्ञं॑ पाहि॑ वि॒भाव॑सो स्वा॒हा। सर्वं॑ पाहि॑ शत॒क्रतो॑ स्वा॒हा॥२०॥

[६]

पाहि॑ नो अ॒ग्न ए॒कया॑। पा॒ह्युत॑ द्विती॒यया॑। पा॒ह्यूर्जं॑ तृती॒यया॑।
पा॒हि गी॒र्भिश्च॑ त॒सृभि॑र्वसो॒ स्वाहा॑॥२१॥

[७]

॥ वेदविस्मरणाय जपमन्त्राः ॥

यश्छ॑न्द॒सामृष॑भो वि॒श्वरू॑पश्छ॑न्दोभ्यश्छ॑न्दाऽ॒स्यावि॑वेश।
सता॑ ऽ शि॒क्यः पु॒रोवा॑चो॒पनि॑षदिन्द्रो॒ ज्येष्ठ॑ इन्द्रि॒याय॑ ऋषि॑भ्यो
नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑ भूर्भुवः॑ सुव॑श्छ॒न्द ओम्॥२२॥

[८]

नमो ब्रह्मणे धारणं मे अस्त्वनिराकरणं धारयिता भूयासं
कर्णयोः श्रुतं मा च्योद्वं ममामुष्य ओम्॥२३॥

[९]

॥ तपः प्रशंसा ॥

ऋतं तपः सत्यं तपः श्रुतं तपः शान्तं तपो दमस्तपः शमस्तपो
दानं तपो यज्ञं तपो भूर्भुवः सुवर्ब्रह्मैतदुपास्यैतत्तपः॥२४॥

[१०]

॥ विहिताचरणप्रशंसा निषिद्धाचरणनिन्दा च ॥

यथा वृक्षस्य सम्पुष्पितस्य दूराद्गन्धो वात्येवं पुण्यस्य कर्मणो
दूराद्गन्धो वाति यथाऽसिधारां कर्तेऽविहितामवक्रामे यद्युवे युवे ह वा
विह्वयिष्यामि कर्तं पतिष्यामीत्येवमनृतादात्मानं जुगुप्सेत्॥२५॥

[११]

॥ दहरविद्या ॥

अणोरणीयान्महतो महीयानात्मा गुहायां निहितोऽस्य जन्तोः।
तमं क्रतुं पश्यति वीतशोको धातुः प्रसादांन्महिमानमीशम्। सप्त
प्राणाः प्रभवन्ति तस्मात्सप्तार्चिषः समिधः सप्त जिह्वाः। सप्त
इमे लोका येषु चरन्ति प्राणा गुहाशयां निहिताः सप्त संस्र।
अतः समुद्रा गिरयश्च सर्वेऽस्मात्स्यन्दन्ते सिन्धवः सर्वरूपाः।

अतश्च विश्वा ओषधयो रसाच्च येनैष भूतस्तिष्ठत्यन्तरात्मा । ब्रह्मा
देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम् । श्येनो
गृध्राणां स्वधितिर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन् । अजामेकां
लोहितशुक्लकृष्णां बर्हीं प्रजां जनयन्तीं सरूपाम् । अजो ह्येको
जुषमाणोऽनुशेते जहात्येनां भुक्तभोगामजोऽन्यः ॥ २६ ॥

हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ।
नृषद्वरसदृतसद्धोमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत् ।
घृतं मिमिक्षिरे घृतमस्य योनिर्घृते श्रितो घृतमुवस्य धाम ।
अनुष्वधमावह मादयस्व स्वाहाकृतं वृषभ वक्षि हव्यम् ।
समुद्रादूर्मिर्मधुमा उदारदुपांशुना सममृतत्वमानदा घृतस्य
नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः । वयं नाम
प्रब्रवामा घृतेनास्मिन् यज्ञे धारयामा नमोभिः । उप ब्रह्मा
शृणवच्छस्यमानं चतुः शृङ्गोऽवमीद्गौर एतत् । चत्वारि शृङ्गा त्रयो
अस्य पादा द्वे शीर्षे सप्त हस्तांसो अस्य । त्रिधा बद्धो वृषभो
रौरवीति महो देवो मर्त्या आविवेश ॥ २७ ॥

त्रिधा हितं पुणिभिर्गुह्यमानं गवि देवासो घृतमन्वविन्दन् ।
इन्द्र एकं सूर्य एकं जजान वेनादेकं स्वधया निष्ठतक्षुः ।
यो देवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वधियो रुद्रो महर्षिः । हिरण्यगर्भं
पश्यत् जायमानं स नो देवः शुभया स्मृत्या संयुनक्तु ।
यस्मात्परं नापरमस्ति किञ्चिद्यस्मान्नाणीयो न ज्यायोऽस्ति

कश्चित्। वृक्ष इव स्तब्धो दिवि तिष्ठत्येकस्तेनेदं पूर्णं पुरुषेण
 सर्वम्। न कर्मणा न प्रजया धनेन त्यागेनैके अमृतत्वमानुशुः।
 परेण नाकं निहितं गुहायां विभ्राजते यद्यतयो विशन्ति।
 वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः सन्न्यासयोगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः।
 ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले परामृतात्परिमुच्यन्ति सर्वे। दहं
 विपापं परमैश्वरभूतं यत्पुण्डरीकं पुरमध्यसंस्थम्। तत्रापि दहं
 गगनं विशोकस्तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितव्यम्। यो वेदादौ स्वरः
 प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः। तस्य प्रकृतिलीनस्य यः परः स
 महेश्वरः॥ २८॥

[१२]

॥ नारायणसूक्तम् ॥

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशम्भुवम्। विश्वं नारायणं
 देवमक्षरं परमं पदम्। विश्वतः परमान्नित्यं विश्वं नारायणं हरिम्।
 विश्वमेवेदं पुरुषस्तद्विश्वमुपजीवति। पतिं विश्वस्याऽऽत्मेश्वरं
 शाश्वतं शिवमच्युतम्। नारायणं महाज्ञेयं विश्वात्मानं परायणम्।
 नारायणपरो ज्योतिरात्मा नारायणः परः। नारायण परं ब्रह्म तत्त्वं
 नारायणः परः। नारायणपरो ध्याता ध्यानं नारायणः परः। यच्च
 किञ्चिज्जगत्सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा॥ अन्तर्बहिश्च तत्सर्वं व्याप्य
 नारायणः स्थितः॥ २९॥

अनन्तमव्ययं कविः समुद्रेऽन्तं विश्वशम्भुवम्। पद्मकोश
 प्रतीकाशः हृदयं चाप्यधोमुखम्। अधो निष्ठ्या वितस्त्यान्ते
 नाभ्यामुपरि तिष्ठति। ज्वालमालाकुलं भाती विश्वस्याऽऽयतनं
 महत्। सन्ततः शिलाभिस्तुलम्बत्याकोशसन्निभम्। तस्यान्ते
 सुषिरः सूक्ष्मं तस्मिन्सर्वं प्रतिष्ठितम्। तस्य मध्ये महान-
 ग्निर्विश्वार्चिर्विश्वतोमुखः। सोऽग्रभुग्विभजन्तिष्ठन्नाहारमजुरः कविः।
 तिर्यगूर्ध्वमधः शायी रश्मयस्तस्य सन्तता। सन्तापयति स्वं देहमा-
 पादतलमस्तकः। तस्य मध्ये वह्निशिखा अणीयोर्ध्वा व्यवस्थितः।
 नीलतोयदमध्यस्थाद्विद्युल्लेखेव भास्वरा। नीवारशूकवत्तन्वी पीता
 भास्वत्यणूपमा। तस्याः शिखाया मध्ये परमात्मा व्यवस्थितः। स
 ब्रह्म स शिवः स हरिः सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वराट्॥३०॥

नारायणः स्थितो व्यवस्थितश्चत्वारि च॥ [१३]

॥ आदित्यमण्डले परब्रह्मोपासनम् ॥

आदित्यो वा एष एतन्मण्डलं तपति तत्र ता ऋचस्तदृचा
 मण्डलः स ऋचां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिर्दीप्यते
 तानि सामानि स साम्नां मण्डलः स साम्नां लोकोऽथ य एष
 एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिषि पुरुषस्तानि यजूषि स यजुषा मण्डलः
 स यजुषां लोकः सैषा त्रय्येव विद्या तपति य एषोऽन्तरादित्ये
 हिरण्मयः पुरुषः॥३१॥

॥ आदित्यपुरुषस्य सर्वात्मकत्वप्रदर्शनम् ॥

आ॒दि॒त्यो वै ते॒ज् ओ॒जो ब॒लं य॒शश्चक्षुः॑ श्रोत्र॑मा॒त्मा मनो॑
म॒न्युर्मनु॑र्मृत्युः स॒त्यो मि॒त्रो वा॒युरा॑का॒शः प्रा॒णो लो॑कपा॒लः
कः किं कं तथ्स॒त्यमन्न॑म॒मृतो जी॒वो वि॒श्वः क॒तमः स्व॑य॒म्भु
ब्र॒ह्मैत॑दमृत ए॒ष पु॒रुष ए॒ष भू॒ताना॑मधि॑पतिर्ब्र॒ह्मणः॑ सायु॑ज्य॒ः
स॒लो॒कता॑माप्रोत्ये॒तासा॑मे॒व दे॒वता॑ना॒ः सायु॑ज्य॒ः सा॒ष्टि॒ताः
स॒मा॒नलो॒कता॑माप्रोति॒ य एवं वेदै॑त्युप॒निषत् ॥ ३२ ॥

[१५]

॥ शिवोपासनमन्त्राः ॥

निध॑नप॒तये॒ नमः॑ । निध॑नप॒तान्ति॒काय॒ नमः॑ । ऊ॒र्ध्वाय॒ नमः॑ ।
ऊ॒र्ध्वलि॑ङ्गाय॒ नमः॑ । हि॒र॒ण्य॒याय॒ नमः॑ । हि॒र॒ण्यलि॑ङ्गाय॒ नमः॑ । सु॒व॒र्णाय॒ नमः॑ ।
सु॒व॒र्णलि॑ङ्गाय॒ नमः॑ । दि॒व्याय॒ नमः॑ । दि॒व्यलि॑ङ्गाय॒ नमः॑ ।
भ॒वाय॒ नमः॑ । भ॒वलि॑ङ्गाय॒ नमः॑ । श॒र्वाय॒ नमः॑ । श॒र्वलि॑ङ्गाय॒ नमः॑ ।
शि॒वाय॒ नमः॑ । शि॒वलि॑ङ्गाय॒ नमः॑ । ज्व॒लाय॒ नमः॑ । ज्व॒ललि॑ङ्गाय॒ नमः॑ ।
आ॒त्माय॒ नमः॑ । आ॒त्मलि॑ङ्गाय॒ नमः॑ । पर॒माय॒ नमः॑ ।
पर॒मलि॑ङ्गाय॒ नमः॑ । ए॒तथ्सो॑मस्य॒ सूर्य॑स्य॒ सर्व॑लिङ्गं॑ स्थाप॒यति॑
पाणि॑मन्त्रं पवि॒त्रम् ॥ ३३ ॥

[१६]

॥ पश्चिमवक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

स॒द्योजा॒तं प्र॑पद्या॒मि स॒द्योजा॒ताय॒ वै नमो॑ नमः॑। भ॒वे भ॒वे
ना॒ति भवे॑ भवस्व॒ माम्। भ॒वोद्भ॑वाय॒ नमः॑॥ ३४॥

[१७]

॥ उत्तरवक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

वा॒म॒दे॒वाय॒ नमो॑ ज्ये॒ष्ठाय॒ नमः॑ श्रे॒ष्ठाय॒ नमो॑ रु॒द्राय॒ नमः॑
का॒लाय॒ नमः॑ कल॑विकर॒णाय॒ नमो॑ बल॑विकर॒णाय॒ नमो॑ बला॑य॒ नमो॑
बल॑प्रमथ॒नाय॒ नमः॑ सर्व॑भूतदम॒नाय॒ नमो॑ म॒नोन्म॑नाय॒ नमः॑॥ ३५॥

[१८]

॥ दक्षिणवक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

अ॒घोरे॑भ्योऽथ॒ घोरे॑भ्यो॒ घोर॑घोर॒तरे॑भ्यः। सर्वे॑भ्यः सर्व॑शर्वे॑भ्यो
नम॑स्ते अस्तु रु॒द्ररू॑पेभ्यः॥ ३६॥

[१९]

॥ प्राग्वक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

तत्पुरु॑षाय॒ वि॒द्महे॑ महा॒दे॒वाय॒ धीम॑हि। तन्नो॑ रु॒द्रः
प्रचो॑दया॑त्॥ ३७॥

[२०]

॥ ऊर्ध्ववक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणो-
ऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम् ॥ ३८ ॥

[२१]

॥ नमस्कारमन्त्राः ॥

नमो हिरण्यबाहवे हिरण्यवर्णाय हिरण्यरूपाय हिरण्यपतये-
ऽम्बिकापतये उमापतये पशुपतये नमो नमः ॥ ३९ ॥

[२२]

ऋतं सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्। ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं
विश्वरूपाय वै नमो नमः ॥ ४० ॥

[२३]

सर्वो वै रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु। पुरुषो वै रुद्रः सन्महो
नमो नमः। विश्वं भूतं भुवनं चित्रं बहुधा जातं जायमानं च यत्।
सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु ॥ ४१ ॥

[२४]

कद्रुद्राय प्रचेतसे मीढुष्टमाय तव्यसे। वो चेम् शन्तमं हृदे।
सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु ॥ ४२ ॥

[२५]

॥ अग्निहोत्रहवण्याः उपयुक्तस्य वृक्षविशेषस्याभिधानम् ॥

यस्य वैकङ्कत्यग्निहोत्रहवणी भवति प्रत्येवास्याहुतय-
स्तिष्ठन्त्यथो प्रतिष्ठित्यै ॥ ४३ ॥

[२६]

कृणुष्व पाज् इति पञ्च ॥ ४४ ॥

[२७]

॥ भूदेवताकमन्त्रः ॥

अदितिर्देवा गन्धर्वा मनुष्याः पितरोऽसुरास्तेषां सर्वभूतानां
माता मेदिनी महता मही सावित्री गायत्री जगत्पुर्वी पृथ्वी बहुला
विश्वा भूता कतमा का या सा सत्येत्यमृतेति वसिष्ठः ॥ ४५ ॥

[२८]

॥ सर्वदेवता आपः ॥

आपो वा इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा
आपः पशव आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सम्राडापो विराडापः
स्वराडापश्छन्दाः स्यापो ज्योतीः ऽप्यापो यजूः ऽप्यापः सत्यमापः
सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप ओम् ॥ ४६ ॥

[२९]

॥ सन्ध्यावन्दनमन्त्राः ॥

आपः पुनन्तु पृथिवीं पृथिवी पृता पुनातु माम्। पुनन्तु
ब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मपृता पुनातु माम्। यदुच्छिष्टमभोज्यं यद्वा दुश्चरितं
मम। सर्वं पुनन्तु मामापोऽसतां च प्रतिग्रहं स्वाहा॥४७॥

[३०]

अग्निश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः। पापेभ्यो
रक्षन्ताम्। यदह्ना पापमकारिषम्। मनसा वाचा हस्ताभ्याम्।
पद्भ्यामुदरेण शिश्ना। अहस्तदवलुम्पतु। यत्किं च दुरितं मयि।
इदमहं माममृतयोनौ। सत्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा॥४८॥

[३१]

सूर्यश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः। पापेभ्यो
रक्षन्ताम्। यद्रात्रिया पापमकारिषम्। मनसा वाचा हस्ताभ्याम्।
पद्भ्यामुदरेण शिश्ना। रात्रिस्तदवलुम्पतु। यत्किं च दुरितं मयि।
इदमहं माममृतयोनौ। सूर्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा॥४९॥

[३२]

॥ प्रणवस्य ऋष्यादिविवरणम् ॥

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म। अग्निदेवता ब्रह्म इत्यार्षम्। गायत्रं
छन्दं परमात्मं सरूपम्। सायुज्यं विनियोगम्॥५०॥

[३३]

॥ गायत्र्यावाहनमन्त्राः ॥

आया॑तु वर॑दा दे॒वी अ॒क्षरं॑ ब्रह्म॒सम्मि॑तम्। गा॒य॒त्रीं छन्द॑सां
मा॒तेदं ब्र॑ह्म जुष॒स्व मे। यद॑ह्मा॒त्कुरु॑ते पा॒पं तद॑ह्मा॒त्प्रति॑मुच्य॒ते।
यद्रा॑त्रिया॒त्कुरु॑ते पा॒पं तद्रा॑त्रिया॒त्प्रति॑मुच्य॒ते। सर्व॑ व॒र्णे म॑हादे॒वि
स॒न्ध्यावि॑द्ये स॒रस्व॑ति॥५१॥

[३४]

ओजो॑ऽसि॒ सहो॑ऽसि॒ बल॑मसि॒ भ्राजो॑ऽसि॒ देवानां॑
धाम॒ नामा॑सि॒ विश्व॑मसि॒ विश्वा॑युः॒ सर्व॑मसि॒ सर्वा॑युरभिभू॒रों
गा॒य॒त्रीमावा॑हयामि॒ सावि॑त्रीमावा॑हयामि॒ सर॑स्वतीमावा॑हयामि॒
छन्द॑ऋषीनावा॑हयामि॒ श्रिय॑मावा॑हयामि॒ गा॒य॒त्रिया॑ गा॒य॒त्रीच्छन्दो॑
विश्वा॑मित्र ऋषिः॒ सवि॑ता दे॒वताऽग्नि॑मुखं ब्रह्मा शिरो विष्णु॒र्हृदय॑
रुद्रः॒ शिखा॑ पृथि॒वी योनिः॑ प्राणा॒पान॑व्या॒नोदान॑समाना सप्राणा
श्वे॒तव॑र्णा साङ्ख्या॒यन॑सगोत्रा गा॒य॒त्री चतुर्वि॑ंशत्यक्षरा त्रि॒पदा॑
षट्कुक्षिः॒ पञ्च॑शी॒र्षोप॑नयने वि॒नियो॑ग॒ ओं भूः। ओं भुवः। ओ॒
सुवः। ओं महः। ओं जनः। ओं तपः। ओ॒ स॒त्यम्। ओं
तथ्सं॑वि॒तुर्वरे॑ण्यं॒ भर्गो॑ दे॒वस्य॑ धीमहि। धियो॒ यो नः॑ प्रचो॒दया॑त्।
ओमा॑पो॒ ज्योती॑रसो॒ऽमृतं॑ ब्रह्म भूर्भुवः॒ सुव॑रोम्॥५२॥

[३५]

॥ गायत्री उपस्थानमन्त्राः ॥

उत्तमे शिखरे जाते भूम्यां पर्वतमूर्धनि। ब्राह्मणेभ्योऽभ्यनुज्ञाता
गच्छ देवि यथासुखम्। स्तुतो मया वरदा वेदमाता प्रचोदयन्ती
पवनै द्विजाता। आयुः पृथिव्यां द्रविणं ब्रह्मवर्चसं मह्यं दत्त्वा प्रजातुं
ब्रह्मलोकम्॥५३॥

[३६]

॥ आदित्यदेवतामन्त्रः ॥

घृणिः सूर्य आदित्यो न प्रभां वात्यक्षरम्। मधुं क्षरन्ति तद्रसम्।
सत्यं वै तद्रसमापो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥५४॥

[३७]

॥ त्रिसुपर्णमन्त्राः ॥

ब्रह्ममेतु माम्। मधुमेतु माम्। ब्रह्ममेव मधुमेतु माम्। यास्ते
सोम प्रजावत्सोभि सो अहम्। दुःस्वप्नहन्दुरुष्यह। यास्ते सोम
प्राणाऽस्तां जुहोमि। त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्। ब्रह्महृत्यां
वा एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति।
आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति। ओम्॥५५॥

[३८]

ब्रह्म मेधया। मधु मेधया। ब्रह्ममेव मधु मेधया। अद्या नो
देव सवितः प्रजावत्सावीः सौभगम्। परा दुःष्वप्रियं सुव।

विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परा सुवा यद्भद्रं तन्म आ सुवा।
 मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः। माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः।
 मधु नक्तमुतोषसि मधुमत्पार्थिवः रजः। मधु द्यौरस्तु नः पिता।
 मधुमात्रो वनस्पतिर्मधुमाः अस्तु सूर्यः। माध्वीर्गावो भवन्तु
 नः। य इमं त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्। भ्रूणहृत्या वा
 एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति।
 आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति। ओम्॥५६॥

[३९]

ब्रह्म मेधवा। मधु मेधवा। ब्रह्ममेव मधु मेधवा। ब्रह्मा
 देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो
 गृध्राणाः स्वधित्विनानाः सोमः पवित्रमत्येति रेभन्।
 हः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्।
 नृषद्वरसदृतसद्धोमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्।
 ऋचे त्वा रुचे त्वा समिध्ववन्ति सरितो न धेनाः। अन्तरहृदा
 मनसा पूयमानाः। घृतस्य धारा अभिचाकशीमि। हिरण्ययो
 वेतसो मध्य आसाम्। तस्मिन्सुपर्णो मधुकृत्कुलायी भजन्नास्ते
 मधुदेवताभ्यः। तस्यासते हरयः सप्ततीरे स्वधां दुहाना अमृतस्य
 धाराम्। य इदं त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्। वीरहृत्या
 वा एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति।
 आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति। ओम्॥५७॥

[४०]

॥ मेधासूक्तम् ॥

मे॒धा दे॒वी जु॒षमा॑णा न॒ आगा॑द्वि॒श्वाची॑ भ॒द्रा सु॑मन॒स्यमा॑ना।
 त्वया॒ जुष्टा॑ जु॒षमा॑णा दुरु॒क्ता न्बृ॑हद्व॒देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑॥ त्वया॒ जुष्टं
 ऋषि॑र्भवति देवि त्वया॒ ब्रह्मा॑ऽऽगत॒श्रीरु॑त त्वया॑। त्वया॒ जुष्टं॑श्चि॒त्रं
 वि॒न्दते॑ वसु॒ सा नो॑ जुषस्व॒ द्रवि॑णो न मेधे॥५८॥

[४१]

मे॒धां म॒ इन्द्रो॑ द॒दातु॑ मे॒धां दे॒वी सर॑स्वती। मे॒धां मे॑
 अ॒श्विना॑वु॒भावा॑ध॒न्तां पु॒ष्कर॑स्रजा। अ॒प्सरा॑सु च॒ या मे॒धा ग॑न्ध॒र्वेषु॑
 च॒ यन्मनः॑। दैवीं॑ मे॒धा सर॑स्वती॒ सा मां॑ मे॒धा सु॑रभिर्जुषता॒ऽ
 स्वाहा॑॥५९॥

[४२]

आ मां॑ मे॒धा सु॑रभिर्वि॒श्वरू॑पा॒ हिर॑ण्यवर्णा॒ जग॑ती
 जग॑म्या। ऊ॒र्जस्व॑ती॒ पय॑सा॒ पिन्व॑माना॒ सा मां॑ मे॒धा सु॑प्रती॒का
 जुष॑न्ताम्॥६०॥

[४३]

मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मय्य॑ग्निस्तेजो॑ दधातु मयि॑ मे॒धां मयि॑
 प्र॒जां मयीन्द्र॑ इन्द्रि॒यं द॑धातु मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मयि॑ सूर्यो॑

भ्राजो दधातु॥६१॥

[४४]

॥ मृत्युनिवारणमन्त्राः ॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पूर्णं
वनस्पतेरिवाभिनः शीयतां रयिः स च तान्नः शचीपतिः॥६२॥

[४५]

परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात्।
चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि मा नः प्रजां रीरिषो मोत वीरान्॥६३॥

[४६]

वातं प्राणं मनसाऽन्वा रभामहे प्रजापतिं यो भुवनस्य गोपाः।
स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वहंसो ज्योग्जीवा जरामशीमहि॥६४॥

[४७]

अमुत्र भूयादध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः।
प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्माद्देवानामग्ने मिषजा शचीभिः॥६५॥

[४८]

हरिः हरन्तमनुयन्ति देवा विश्वस्येशानं वृषभं मंतीनाम्। ब्रह्म
सरूपमनुमेदमागादयनं मा विवंधीर्विक्रमस्व॥६६॥

[४९]

शल्लकैरग्निमिन्धान उभौ लोकौ संनेमहम्। उभयोर्लोकयोर्-
ऋध्वाऽति मृत्युं तंराम्यहम्॥६७॥

[५०]

मा छिदो मृत्यो मा वधीर्मा मे बलं विवृहो मा प्रमोषीः।
प्रजां मा मे रीरिष आयुरुग्र नृचक्षसं त्वा हविषा विधेम॥६८॥

[५१]

मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न
उक्षितम्। मा नोऽवधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र
रीरिषः॥६९॥

[५२]

मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु
रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम
ते॥७०॥

[५३]

॥ प्रजापतिप्रार्थनामन्त्रः ॥

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बभूव।
यत्कांमास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्॥७१॥

[५४]

॥ इन्द्रप्रार्थनामन्त्रः ॥

स्व॒स्ति॒दा वि॒शस्पति॑र्वृ॒त्रहा वि॒मृधो॑ व॒शी। वृषेन्द्रः॑ पु॒र ए॑तु नः
स्व॒स्ति॒दा अ॑भयङ्क॒रः॥ ७२॥

[५५]

॥ मृत्युञ्जयमन्त्राः ॥

त्र्य॒म्बकं॑ य॒जामहे॑ सु॒गन्धिं॑ पु॒ष्टि॒वर्ध॑नम्। उ॒र्वारु॒कमि॑व
बन्ध॑नान्मृत्योर्मु॒क्षीय॑ मा॒ऽमृता॑त्॥ ७३॥

[५६]

ये ते॑ स॒हस्र॑म॒युतं॑ पाशा॒ मृत्यो॑ म॒र्त्याय॑ हन्त॑वे। तान् य॒ज्ञस्य॑
मा॒यया॑ सर्वा॒नव॑ य॒जामहे॑॥ ७४॥

[५७]

मृत्य॑वे॒ स्वाहा॑ मृत्य॑वे॒ स्वाहा॑॥ ७५॥

[५८]

॥ पापनिवारक-मन्त्राः ॥

दे॒वकृ॑त॒स्यै॒न॒सोऽव्य॑ज॒न॒मसि॑ स्वाहा॑। म॒नुष्य॑कृ॒त॒स्यै॒न॒सोऽव्य॑ज॒न॒मसि॑ स्वाहा॑।
पि॒तृकृ॑त॒स्यै॒न॒सोऽव्य॑ज॒न॒मसि॑ स्वाहा॑। आ॒त्मकृ॑त॒स्यै॒न॒सोऽव्य॑ज॒न॒मसि॑ स्वाहा॑। अ॒न्यकृ॑त॒स्यै॒न॒सोऽव्य॑ज॒न॒मसि॑ स्वाहा॑।
अ॒स्मत्कृ॑त॒स्यै॒न॒सोऽव्य॑ज॒न॒मसि॑ स्वाहा॑।

स्वाहा॥ यद्वि॒वा च॒ नक्तं॑ चैन॑श्च॒कृम॑ तस्या॑व॒यज॑नमसि॒
 स्वाहा॥ यथ॑स्व॒पन्त॑श्च॒ जाग्र॑त॒श्चैन॑श्च॒कृम॑ तस्या॑व॒यज॑नमसि॒
 स्वाहा॥ यथ्सु॑षु॒प्तश्च॒ जाग्र॑त॒श्चैन॑श्च॒कृम॑ तस्या॑व॒यज॑नमसि॒ स्वाहा॥
 यद्वि॒द्वा॑स॒श्चावि॑द्वा॑स॒श्चैन॑श्च॒कृम॑ तस्या॑व॒यज॑नमसि॒ स्वाहा॥ ए॒नस॑
 ए॒नसो॑ऽव॒यज॑नमसि॒ स्वाहा॥ ७६॥

[५९]

॥ वसुप्रार्थनामन्त्रः ॥

यद्वो॑ दे॒वाश्च॒कृम॑ जि॒ह्वायां॑ गु॒रुम॑न॒सो वा॒ प्रयु॑ती दे॒व हेड॑नम्।
 अ॒रा॒वा यो नो॑ अ॒भि दु॑च्छु॒नाय॑ते॒ तस्मि॑न्तदे॒नो व॑सवो॒ निधे॑तन्
 स्वाहा॥ ७७॥

[६०]

॥ कामोऽकार्षीत्-मन्युरकार्षीत् मन्त्रः ॥

कामो॑ऽकार्षी॒न्नमो॑ नमः। कामो॑ऽकार्षी॒त्कामः॑ करोति॒ नाहं॑
 करो॑मि कामः॒ कर्ता॑ नाहं॒ कर्ता॑ कामः॒ कार॑यिता॒ नाहं॑ कार॑यिता
 एष॑ ते काम॒ कामा॑य स्वाहा॥ ७८॥

[६१]

मन्यु॑रकार्षी॒न्नमो॑ नमः। मन्यु॑रकार्षी॒न्मन्युः॑ करोति॒ नाहं॑
 करो॑मि मन्युः॒ कर्ता॑ नाहं॒ कर्ता॑ मन्युः॒ कार॑यिता॒ नाहं॑ कार॑यिता
 एष॑ ते मन्यो॒ मन्य॑वे स्वाहा॥ ७९॥

[६२]

॥ विराजहोममन्त्राः ॥

तिलाञ्जुहोमि सरसा९ सपिष्टान् गन्धार मम चित्ते रमन्तु
स्वाहा। गावो हिरण्यं धनमन्नपान९ सर्वेषां॥ श्रियै स्वाहा। श्रियं
च लक्ष्मीं च पुष्टिं च कीर्तिं चानृण्यताम्। ब्रह्मण्यं बहुपुत्रताम्।
श्रद्धामेधे प्रजाः सन्ददातु स्वाहा॥८०॥

[६३]

तिलाः कृष्णास्तिलाः श्वेतास्तिलाः सौम्या वंशानुगाः। तिलाः
पुनन्तु मे पापं यत्किञ्चिद्दुरितं मयि स्वाहा। चोरस्यान्नं नवश्राद्धं
ब्रह्महा गुरुतल्पगः। गोस्तेय९ सुरापानं भ्रूणहत्या तिला शान्ति९
शमयन्तु स्वाहा। श्रीश्च लक्ष्मीश्च पुष्टीश्च कीर्तिं चानृण्यताम्। ब्रह्मण्यं
बहुपुत्रताम्। श्रद्धामेधे प्रजा तु जातवेदः सन्ददातु स्वाहा॥८१॥

[६४]

प्राणापानव्यानोदानसमाना मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां
विपाप्मा भूयासुः॥ स्वाहा॥ वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणरेतो-
बुद्ध्याकूतिःसङ्कल्पा मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा
भूयासुः॥ स्वाहा॥ त्वक्कर्ममा९सरुधिरमेदोमज्जास्नायवोऽस्थीनि
मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः॥ स्वाहा॥
शिरःपाणिपादपार्श्वपृष्ठोरूदरजङ्घशिशोपस्थपायवो मे शुद्ध्यन्तां

ज्योति॑र॒हं वि॒रजा॑ विपा॒प्मा भू॒यास॒ः स्वाहा॑॥ उत्तिष्ठ पुरुष हरित
पिङ्ग॒ल लोहि॑ताक्षि देहि देहि ददापयिता मे शुद्ध॒न्तां ज्योति॑र॒हं
वि॒रजा॑ विपा॒प्मा भू॒यास॒ः स्वाहा॑॥८२॥

[६५]

पृथिव्यापस्तेजोवायुराकाशा मे शुद्ध॒न्तां ज्योति॑र॒हं वि॒रजा॑
विपा॒प्मा भू॒यास॒ः स्वाहा॑॥ शब्दस्पर्शरूपरसगन्धा मे शुद्ध॒न्तां
ज्योति॑र॒हं वि॒रजा॑ विपा॒प्मा भू॒यास॒ः स्वाहा॑॥ मनोवाक्कायकर्माणि
मे शुद्ध॒न्तां ज्योति॑र॒हं वि॒रजा॑ विपा॒प्मा भू॒यास॒ः स्वाहा॑॥
अव्यक्तभावैरहङ्कारैर्ज्योति॑र॒हं वि॒रजा॑ विपा॒प्मा भू॒यास॒ः स्वाहा॑॥
आत्मा मे शुद्ध॒न्तां ज्योति॑र॒हं वि॒रजा॑ विपा॒प्मा भू॒यास॒ः स्वाहा॑॥
अन्तरात्मा मे शुद्ध॒न्तां ज्योति॑र॒हं वि॒रजा॑ विपा॒प्मा भू॒यास॒ः
स्वाहा॑॥ परमात्मा मे शुद्ध॒न्तां ज्योति॑र॒हं वि॒रजा॑ विपा॒प्मा
भू॒यास॒ः स्वाहा॑॥ क्षुधे स्वाहा॑॥ क्षुत्पि॑पासाय स्वाहा॑॥ विवि॑ट्यै
स्वाहा॑॥ ऋग्वि॑धानाय स्वाहा॑॥ क॒षौत्का॑य स्वाहा॑॥ क्षुत्पि॑पा॒साम॑लं
ज्ये॒ष्ठा॒म॒ल॒क्ष्मी॑र्नाशयाम्यहम्। अ॒भू॒ति॒म॒सं॒मृ॒द्धिं च॒ सर्वा॑न्निर्णुद
मे पा॒प्मा॑नः स्वाहा॑॥ अन्नमय-प्राणमय-मनोमय-विज्ञानमय-
मानन्दमय-मात्मा मे शुद्ध॒न्तां ज्योति॑र॒हं वि॒रजा॑ विपा॒प्मा
भू॒यास॒ः स्वाहा॑॥८३॥

[६६]

॥ वैश्वदेवमन्त्राः ॥

अ॒ग्नये॒ स्वाहा॑ । वि॒श्वेभ्यो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॑ । ध्रु॒वाय॑ भू॒माय॑
स्वाहा॑ । ध्रु॒वक्षि॑तये॒ स्वाहा॑ । अ॒च्युत॑क्षि॒तये॒ स्वाहा॑ । अ॒ग्नये॑
स्वि॒ष्टकृ॑ते॒ स्वाहा॑ ॥ ध॒र्माय॑ स्वाहा॑ । अध॑र्माय॒ स्वाहा॑ । अ॒द्भ्यः
स्वाहा॑ । ओ॒षधि॑व॒नस्प॑तिभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥८४॥

र॒क्षोदे॑व॒जने॑भ्यः॒ स्वाहा॑ । गृ॒ह्याभ्यः॑ स्वाहा॑ । अ॒वसाने॑भ्यः
स्वाहा॑ । अ॒वसान॑पतिभ्यः॒ स्वाहा॑ । स॒र्वभू॑तेभ्यः॒ स्वाहा॑ । का॒माय॑
स्वाहा॑ । अ॒न्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑ । यदे॒जति॑ जग॑ति यच्च॒ चेष्ट॑ति॒ नाम्नो॑
भा॒गोऽयं॑ ना॒म्ने स्वाहा॑ । पृ॒थिव्यै॑ स्वाहा॑ । अ॒न्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑ ॥८५॥

दि॒वे स्वाहा॑ । सू॒र्याय॑ स्वाहा॑ । च॒न्द्रम॑से॒ स्वाहा॑ । नक्ष॑त्रेभ्यः
स्वाहा॑ । इन्द्रा॑य॒ स्वाहा॑ । बृ॒हस्प॑तये॒ स्वाहा॑ । प्र॒जाप॑तये॒ स्वाहा॑ ।
ब्र॒ह्मणे॑ स्वाहा॑ । स्व॒धा पि॑तृभ्यः॒ स्वाहा॑ । नमो॑ रु॒द्राय॑ प॒शुप॑तये॒
स्वाहा॑ ॥८६॥

दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॑ । पि॒तृभ्यः॑ स्व॒धाऽस्तु॑ । भू॒तेभ्यो॑ नमः॑ । म॒नुष्ये॑भ्यो
हन्ता॑ । प्र॒जाप॑तये॒ स्वाहा॑ । पर॑मे॒ष्ठिने॒ स्वाहा॑ । यथा॑ कूपः॒ शत॑धा॒रः
स॒हस्र॑धा॒रो अक्षि॑तः । ए॒वा मे॑ अस्तु॒ धान्य॑ꣳ स॒हस्र॑धा॒रमक्षि॑तम् ।
धन॑धान्ये॒ स्वाहा॑ । ये भू॒ताः प्र॑चर॑न्ति॒ दिवा॑नक्तं॒ बलि॑मिच्छ॑न्तो
वि॒तुद॑स्य॒ प्रेष्याः॑ । तेभ्यो॑ ब॒लिं पु॑ष्टि॒कामो॑ ह॒रामि॑ मयि॒ पुष्टि॑
पुष्टि॑पतिर्दधातु॒ स्वाहा॑ ॥८७॥

[६७]

ओं तद्ब्रह्म। ओं तद्वायुः। ओं तदात्मा। ओं तथ्सत्यम्।
 ओं तथ्सर्वम्। ओं तत्पुरोन्मः॥ अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां
 विश्वमूर्तिषु। त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्व९ रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं
 ब्रह्म त्वं प्रजापतिः। त्वं तदाप आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म
 भूर्भुवस्सुवरोम्॥८८॥

[६८]

॥ प्राणाहुतिमन्त्राः ॥

श्रद्धायां प्राणे निविष्टोऽमृतं जुहोमि। श्रद्धायामपाने
 निविष्टोऽमृतं जुहोमि। श्रद्धायां व्याने निविष्टोऽमृतं जुहोमि।
 श्रद्धायामुदाने निविष्टोऽमृतं जुहोमि। श्रद्धायां९ समाने
 निविष्टोऽमृतं जुहोमि। ब्रह्मणि म आत्माऽमृतत्वाय॥
 अमृतोपस्तरणमसि॥ श्रद्धायां प्राणे निविष्टोऽमृतं जुहोमि।
 शिवो मां विशाप्रदाहाय। प्राणाय स्वाहा॥ श्रद्धायामपाने
 निविष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मां विशाप्रदाहाय। अपानाय
 स्वाहा॥ श्रद्धायां व्याने निविष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मां
 विशाप्रदाहाय। व्यानाय स्वाहा॥ श्रद्धायामुदाने निविष्टोऽमृतं
 जुहोमि। शिवो मां विशाप्रदाहाय। उदानाय स्वाहा॥ श्रद्धायां९
 समाने निविष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मां विशाप्रदाहाय। समानाय

स्वाहा॥ ब्रह्मणि म आत्माऽमृतत्वाय। अमृतापिधानमसि॥८९॥

[६९]

॥ भुक्तान्नाभिमन्त्रणमन्त्राः ॥

श्रद्धायां प्राणे निविश्यामृतं हुतम्। प्राणमन्त्रेनाप्यायस्व।
 श्रद्धायां मपाने निविश्यामृतं हुतम्। अपानमन्त्रेनाप्यायस्व।
 श्रद्धायां व्याने निविश्यामृतं हुतम्। व्यानमन्त्रेनाप्यायस्व।
 श्रद्धायां मुदाने निविश्यामृतं हुतम्। उदानमन्त्रेनाप्यायस्व।
 श्रद्धायां समाने निविश्यामृतं हुतम्। समानमन्त्रेनाप्यायस्व॥९०॥

[७०]

॥ भोजनान्ते आत्मानुसन्धानमन्त्राः ॥

अङ्गुष्ठमात्रः पुरुषोऽङ्गुष्ठं च समाश्रितः। ईशः सर्वस्य जगतः
 प्रभुः प्रीणाति विश्वभुक्॥९१॥

[७१]

॥ अवयवस्वस्थता-प्रार्थनामन्त्रः ॥

वाङ्म आसन्। नसोः प्राणः। अक्ष्योश्चक्षुः। कर्णयोः श्रोत्रम्।
 बाहुवोर्बलम्। ऊरुवोरोजः। अरिष्टा विश्वान्यङ्गानि तनूः। तनुवा मे
 सह नमस्ते अस्तु मा मां हिंसीः॥९२॥

[७२]

॥ इन्द्रसप्तर्षि-संवादमन्त्रः ॥

वयः सुपर्णा उप सेदुरिन्द्रं प्रियमेधा ऋषयो नार्धमानाः। अपं
ध्वान्तमूर्णुहि पूर्धि चक्षुर्मुमुग्ध्यस्मान्निधयेऽव बद्धान्।

[७३]

॥ हृदयालम्भनमन्त्रः ॥

प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनाप्या-
युस्व॥१३॥

[७४]

॥ देवताप्राणनिरूपणमन्त्रः ॥

नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि॥१४॥

[७५]

॥ अग्निस्तुतिमन्त्रः ॥

त्वमग्ने द्युभिस्त्वमांशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि। त्वं
वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः॥१५॥

[७६]

॥ अभीष्टयाचनामन्त्राः ॥

शिवने मे सन्तिष्ठस्व स्योनेन मे सन्तिष्ठस्व सुभूतेन मे

सन्तिष्ठस्व ब्रह्मवर्चसेन मे सन्तिष्ठस्व यज्ञस्यर्धिमनु सन्तिष्ठस्वोप
ते यज्ञ नम उप ते नम उप ते नमः॥९६॥

[७७]

॥ परतत्त्व-निरूपणम् ॥

सत्यं परं परं सत्यं सत्येन न सुवर्गाल्लोकाच्च्यवन्ते
कदाचन सतां हि सत्यं तस्मात्सत्ये रमन्ते ० तप इति तपो
नानशनात्परं यद्धि परं तपस्तदुर्ध्वं तदुराध्वं तस्मात्तपसि
रमन्ते ० दम इति नियतं ब्रह्मचारिणस्तस्माद्धमे रमन्ते ० शम
इत्यरण्ये मुनयस्तस्माच्छमे रमन्ते ० दानमिति सर्वाणि भूतानि
प्रशंसन्ति दानान्नाति दुष्करं तस्माद्दाने रमन्ते ० धर्म इति धर्मेण
सर्वमिदं परिगृहीतं धर्मान्नाति दुष्करं तस्माद्धर्मे रमन्ते ० प्रजन
इति भूयांसस्तस्माद्भूयिष्ठाः प्रजायन्ते तस्माद्भूयिष्ठाः प्रजनने
रमन्तेऽग्नय ० इत्याह तस्मादग्नय आधातव्या अग्निहोत्रमित्याह
तस्मादग्निहोत्रे रमन्ते ० यज्ञ इति यज्ञो हि देवास्तस्माद्यज्ञे
रमन्ते ० मानसमिति विद्वांसस्तस्माद्विद्वांस एव मानसे
रमन्ते ० न्यास इति ब्रह्मा ब्रह्मा हि परः परो हि ब्रह्मा
तानि वा एतान्यवराणि परांसि न्यास एवात्यरेचयद्य एवं
वेदैत्युपनिषत्॥९७॥

[७८]

॥ ज्ञानसाधन-निरूपणम् ॥

प्राजापत्यो हारुणिः सुपर्णेयः प्रजापतिं पितरमुपससार
किं भगवन्तः परमं वदन्तीति तस्मै प्रोवाच ० सत्येन
वायुरावाति सत्येनाऽऽदित्यो रोचते दिवि सत्यं वाचः प्रतिष्ठा
सत्ये सर्वं प्रतिष्ठितं तस्मात्सत्यं परमं वदन्ति ० तपसा देवा
देवतामग्रं आयन्तपसर्षयः सुवरन्वविन्दन् तपसा सपत्नान्
प्रणुदामारातीस्तपसि सर्वं प्रतिष्ठितं तस्मात्तपः परमं वदन्ति
० दमेन दान्ताः किल्बिषमवधून्वन्ति दमेन ब्रह्मचारिणः
सुवरगच्छन्दमो भूतानां दुराधर्षं दमे सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माद्धमः
परमं वदन्ति ० शमेन शान्ताः शिवमाचरन्ति शमेन नाकं
मुनयोऽन्वविन्दच्छमो भूतानां दुराधर्षच्छमे सर्वं प्रतिष्ठितं
तस्माच्छमः परमं वदन्ति ० दानं यज्ञानां वरूथं दक्षिणा
लोके दातारं सर्वभूतान्युपजीवन्ति दानेनारातीरपानुदन्त दानेन
द्विषन्तो मित्रा भवन्ति दाने सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माद्दानं परमं
वदन्ति ० धर्मो विश्वस्य जगतः प्रतिष्ठा लोके धर्मिष्ठं प्रजा
उपसर्पन्ति धर्मेण पापमपनुदति धर्मे सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माद्धर्मं परमं
वदन्ति ० प्रजननं वै प्रतिष्ठा लोके साधु प्रजायास्तन्तुं तन्वानः
पितृणामनृणो भवन्ति तदेव तस्यानृणं तस्मात् प्रजननं परमं
वदन्त्यग्नयो वै त्रयीं विद्या ० दैवयानः पन्थां गार्हपत्य ऋक्पृथिवी
रथन्तरमन्वाहार्यपचनं यजुरन्तरिक्षं वामदेव्यमाहवनीयः सामं

सुवर्गो लोको बृहत्तस्मादग्नीन्परमं वदन्त्यग्निहोत्रं सायं
 प्रातर्गृहाणां निष्कृतिः स्विष्टं सुहुतं यज्ञक्रतूनां प्रायणं सुवर्गस्य
 लोकस्य ज्योतिस्तस्मादग्निहोत्रं परमं वदन्ति ० यज्ञ इति यज्ञेन
 हि देवा दिवं गता यज्ञेनासुरानपानुदन्त यज्ञेन द्विषन्तो मित्रा
 भवन्ति यज्ञे सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माद्यज्ञं परमं वदन्ति ० मानसं
 वै प्राजापत्यं पवित्रं मानसेन मनसा साधु पश्यति मानसा
 ऋषयः प्रजा असृजन्त मानसे सर्वं प्रतिष्ठितं तस्मान्मानसं परमं
 वदन्ति ० न्यास इत्याहुर्मनीषिणो ब्रह्माणं ब्रह्मा विश्वः कतमः
 स्वयम्भुः प्रजापतिः संवत्सर इति संवत्सरोऽसावादित्यो य एष
 आदित्ये पुरुषः स परमेष्ठी ब्रह्मात्मा ० याभिरादित्यस्तपति
 रश्मिभिस्ताभिः पर्जन्यो वर्षति पर्जन्येनौषधिवनस्पतयः
 प्रजायन्त ओषधिवनस्पतिभिरन्नं भवत्यन्नेन प्राणाः प्राणैर्बलं बलेन
 तपस्तपसा श्रद्धा श्रद्धया मेधा मेधया मनीषा मनीषया मनो मनसा
 शान्तिः शान्त्या चित्तं चित्तेन स्मृतिः स्मृत्या स्मारः स्मारेण
 विज्ञानं विज्ञानेनाऽऽत्मानं वेदयति तस्मादन्नं ददन्त्सर्वाण्येतानि
 ददात्यन्नात् प्राणा भवन्ति ० भूतानां प्राणैर्मनो मनसश्च विज्ञानं
 विज्ञानादानन्दो ब्रह्मयोनिः स वा एष पुरुषः पञ्चधा पञ्चात्मा येन
 सर्वमिदं प्रोतं पृथिवी चान्तरिक्षं च द्यौश्च दिशश्चावान्तरदिशाश्च
 स वै सर्वमिदं जगत्स च भूतं स भव्यं जिज्ञासकृत् ऋतजा
 रयिष्ठा ० श्रद्धा सत्यो महस्वान्तपसो वरिष्ठाङ्गात्वा तमेवं

मनसा हृदा च भूयो न मृत्युमुपयाहि विद्वान्तस्मान्त्र्यासमेषां
 तपसामतिरिक्तमाहुर्वसुरण्वो विभूरसि प्राणे त्वमसि सन्धाता
 ० ब्रह्मन् त्वमसि विश्वधृत्तेजोदास्त्वमस्यग्निरसि वर्चोदास्त्वमसि
 सूर्यस्य द्युम्नोदास्त्वमसि चन्द्रमस उपयामगृहीतोऽसि ब्रह्मणे
 त्वा ० महस ओमित्यात्मानं युञ्जीतैतद्वै महोपनिषदं देवानां
 गुह्यं य एवं वेद ब्रह्मणो महिमानमाप्नोति तस्माद्ब्रह्मणो
 महिमानमित्युपनिषत् ॥ १८ ॥

[७९]

॥ ज्ञानयज्ञः ॥

तस्यैवं विदुषो यज्ञस्याऽऽत्मा यजमानः श्रद्धा पत्नी
 शरीरमिध्ममुरो वेदिर्लोमानि बर्हिर्वेदः शिखा हृदयं यूपः काम
 आज्यं मन्युः पशुस्तपोऽग्निर्दमः शमयिता दक्षिणा वाग्धोता
 प्राण उद्गाता चक्षुरध्वर्युर्मनो ब्रह्मा ० श्रोत्रमग्नीद्यावद्धियते सा
 दीक्षा यदश्नाति तद्धविर्यत्पिबति तदस्य सोमपानं यद्रमते
 तदुपसदो यत्सश्चरत्युपविशत्युत्तिष्ठते च स प्रवर्ग्यो यन्मुखं
 तदाहवनीयो या व्याहृतिराहुतिर्यदस्य ० विज्ञानं तज्जुहोति
 यत्सायं प्रातरन्ति तत्समिधं यत्प्रातर्मध्यं दिनं सायं च तानि
 सर्वानानि ये अहोरात्रे ते दर्शपूर्णमासौ येऽर्धमासाश्च मासाश्च ते
 चातुर्मास्यानि य ऋतवस्ते पशुबन्धा ये संवत्सराश्च परिवत्सराश्च
 तेऽहर्गणाः सर्ववेदसं वा ० एतत्सत्रं यन्मरणं तदवभृथ एतद्वै

ज॒राम॑र्यमग्नि॒होत्र॑ ५ स॒त्रं य ए॒वं वि॒द्वानु॑द॒गय॑ने प्र॒मीय॑ते दे॒वाना॑मे॒व
म॑हि॒मानं॑ ग॒त्वाऽऽदि॑त्यस्य॒ सायु॑ज्यं गच्छ॒त्यथ॑ ० यो दक्षि॑णे
प्र॒मीय॑ते पि॒तृणा॑मे॒व म॑हि॒मानं॑ ग॒त्वा च॒न्द्रम॑सः सायु॑ज्यं
सलो॒कता॑माप्नोत्ये॒तौ वै सूर्या॑च॒न्द्रम॑सो॒र्महि॑मानौ॑ ब्राह्म॒णो
वि॒द्वान॒भिज॑यति॒ तस्मा॑द्ब्रह्म॒णो म॑हि॒मान॑माप्नोति॒ तस्मा॑द्ब्रह्म॒णो
म॑हि॒मान॑मित्युप॒निषत्॥ १९॥

[८०]

ॐ स॒ह ना॑ववतु। स॒ह नौ॑ भुनक्तु। स॒ह वी॒र्यं॑ करवावहै।
तेज॒स्वि ना॒वधी॑तमस्तु॒ मा वि॑द्विषा॒वहै॑। ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑॥

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>
